

Taal en communicatieve competentie in het hbo

Met enige regelmaat verschijnen er alarmerende publicaties in de media over het taalniveau van studenten in het hoger onderwijs, in het bijzonder de schrijfvaardigheid. Klachten zijn te noteren van docenten in het hoger onderwijs en van werkgevers in het beroepsleven. Recent leidt de toenemende aandacht voor internationalisering in het hoger onderwijs tot zorgen over de positie en de rol van de Nederlandse taal. Dat de minister van OCW dit óók een zorg is, blijkt uit haar brief van 6 september 2019 waarin zij nog eens benadrukt dat er in het kader van internationalisering méér aandacht voor de Nederlandse taal en taalvaardigheid moet komen, zowel voor Nederlandse als voor niet-Nederlandse studenten (Ministerie OCW, 6 september 2019).

Kortom, het is het juiste moment om aandacht te schenken aan de schrijfvaardigheid van studenten. Wij doen dit in een breed kader van taal en communicatieve competentie waarbij we ons toespitsen op het hbo.

Daarom ligt voor u een themanummer van het Tijdschrift voor Hoger onderwijs getiteld Taal en communicatieve competentie in het hbo.

Terlouw, Kuiper, en Van der Pool, de gastredactie, nemen in de inleiding de taal- en communicatieve competentie en het taalbeleid in de Nederlandse context van het hbo onder de loep. Het begrip ‘communicatieve competentie’ wordt gedefinieerd en toegespitst op de ontwikkeling van de schrijfvaardigheid. Vervolgens komen drie ‘werelden’ – onderzoek, onderwijs, en beroepsleven – aan de orde die elk vanuit een eigen perspectief naar schrijfvaardigheid in het hbo kijken. Tevens worden twee taal-theoretische en filosofische pijlers geëxpliciteerd die aan de aandacht voor de ‘communicatieve competentie’ ten grondslag liggen. Afsluitend wordt ingegaan op de gemeenschappelijk componenten in de artikelen.

Kuiper, Van Dijk en Van Norden gaan in hun artikel uit van de centrale vraag wat vakdocenten nodig hebben om te kunnen bijdragen aan de ontwikkeling van de vakspecifieke schrijfvaardigheid van hun studenten. Vanuit de theorie rondom het integreren van taal in vakonderwijs (taalgericht vakonderwijs) en genredidactiek als een

Redactioneel

specifieke vorm daarvan, wordt aan de hand van een reconstructieve analyse van drie hbo-praktijkcasussen verhelderd wat vakdocenten nodig hebben om taal succesvol in hun onderwijs te integreren.

Claessens betoogt in een opiniërend artikel dat er drie bezwaren zijn tegen veelgebruikte handboeken in het hbo-schrijfonderwijs: toepassingsproblemen met vaste tekststructuren, te weinig ontwikkeling van contextsensitiviteit, en geen meervoudige geletterdheid. Daarna schetst zij een competentiegerichte schrijfbenadering die naar haar oordeel de emancipatoire ambitie van het hbo beter kan realiseren.

Kuiper en Smit doen in hun artikel verslag van een diepteonderzoek naar de leereffecten van een professionaliseringstraject over taalgericht vakonderwijs en het bieden van adaptieve taalondersteuning (*scaffolding*) door hbo-docenten. Zij zoomen daarbij in op vier verschillende typen leeropbrengsten die twee hbo-vakdocenten van een financieel-economische opleiding rapporteerden in hun professionaliseringstraject.

Sluiters, Van der Mast en Van der Pool vragen zich in hun artikel af welke inzichten uit de professionele schrijfspraktijk bijdragen aan de verdere ontwikkeling van de strategische competentie (als onderdeel van de communicatieve competentie) in het hbo-onderwijs. Daartoe zijn twee casusstudies uitgevoerd waarin het schrijfproces – met bijzondere aandacht voor de schrijfcontext – is gevolgd van een jurist en een communicatieprofessional.

Van der Westen stelt op basis van een opiniërende professionele voorstudie vanuit het perspectief van een taalbeleidsadviseur een denkkader voor het ontwerp van een schrijfleerlijn voor. Een dergelijke schrijfleerlijn zou structureel geïntegreerd moeten zijn in een hbo-bacheloropleiding. Als ‘*reflective practioner*’ voert zij daartoe een op elkaar betrokken casusanalyse (beleid en onderwijsrealisatie) en literatuurstudie uit.

Carel Jansen sluit als discussiant het themanummer af met een kritische beschouwing waarin zowel op de algemene punten van het themanummer als op de specifieke artikelen wordt ingegaan. Er moet dringend verder nagedacht worden over de problemen rond de taalvaardigheid in het Nederlands van hbo-studenten, in het bijzonder schrijfvaardigheid. Hij roept daarom op tot een gerichte aanpak in het hbo.

De gastredactie

Dr. Cees Terlouw

Dr. Cindy Kuiper

Dr. Els van der Pool